

ARNE BERGSVIK

Billingstad, 1. juli 1948

Til Høyesteretts Kjæremålsutvalg,  
O S L O.

Jeg påanker herved dom avsagt av Notodden Byrett den 14. juni 1948, sak nr. 11/1948, med følgende begrunnelse:

ad post c. Jeg forklarte at jeg hele tiden hadde motarbeidet opsigelse av funksjonærer. Fra jeg tiltrådte som Ordfører var jeg pålagt, resp. truet til å foreta opsigelser, men kunne dog beholde endel funksjonærer inntil 1943.

Det ble i retten dokumentert at da Departementet uten mitt vitende hadde sagt op Rådmann, ligningsfullmektig og bysekretær, stilte jeg ordførerstillingen til disposisjon og gikk sterkt inn for de oppsagte.

I strid med dette faktum står i domspremissene at det er på det rene at jeg har vært med på å avsette ligningssekretæren og bysekretæren.

Vitne lagfører Mikkjelborg (som ikke har kunnet være i noen forbindelse med meg siden vi ble arrestert i mai 1945) vitnet at oppsigelsene var forordnet av partiet før jeg ble ordfører, han bekreftet at jeg hadde motsatt meg oppsigelser og at jeg for de sistes vedkommende (1943) hadde mildnet formen for oppsigelsen, da jeg ikke lenger kunne stanse den.

Daværende og nuværende forsorgsforstander (sosialsjef) Lars Olsen vitnet at jeg aldrig hadde gjort noe forsøk på å nazifisere kommunen. Han ville slutte (sykdom) og ble da kallt til meg sammen med 2 funksjonærer fra Departementet. Til disse hadde jeg sagt at jeg måtte bestemme over oppsigelser og jeg hadde sagt: " --jeg kan ikke styre byen med tjuver og kjeltringer", idet jeg var misfornøyd med de funksjonærer som Departementet hadde sendt meg.

Men i domspremissene står at jeg har vært med på å si ham opp!!

Kinostyrer Rønning vitnet at jeg hadde vært under press av partiet, jeg hadde betalt ham gasje i 6 måneder etter hans oppsigelse og hadde beholdt ham lenge etterpå i Forsyningsnemnda. Jeg hadde fått gratulasjonstelegram fra ham like etter at jeg hadde sagt ham opp.

Jeg forklarte at Rønning flere ganger hadde søkt om å få slutte, til slutt hadde jeg sagt at da måtte jeg heller si ham opp, fordi jeg ellers ikke kunne betale ham gasje fremover.

Jeg forklarte videre at brever undertegnet "for Ordføreren" var meg ukjent, jeg måtte la bysekretæren gi meg kopi av all Rådmannens post, etter at jeg merket at han underskrev sine brever med "for ordføreren".

ad post d 1-4. Jeg sa at jeg i et par tilfeller hadde anbefalt oppsigelser (som medlem av skolestyret), fordi der var forekommet demonstrasjoner og Ortskommandanten, resp. SL i Larvik hadde truet med arrestasjoner av lærere. I tilfellene Asland og frk. Mydland så var disse gått med på frivillig å gå av med pensjon. De tilbakekallte senere denne overenskomsten, jeg lot Asland gå fordi han ikke evnet å holde nødvendig ro på skolen.

Jeg forklarte videre at brever fra Skolestyrets formann, som ligger ved aktene, var meg ukjent, likeledes et ikke undertegnet "stenografisk referat".

Jeg offret forholdene ved den høyere skole inngående forklaring. Det er på det rene at jeg ved eksamen 1941 reddet hele artiums-klassen fra å bli arrestert og ført til Larvik. Gestapos "svarte-marja" stod utenfor skolen da rektor tillkallte meg. Jeg ble selv arrestert for "uforskammet opptreden" overfor SD. Dette er ikke nevnt i premissene skjønt rektor som vitne bekreftet det.

Jeg forklarte at såvel Ortskommandanten som SD. i årene deretter stadig påtalte "demonstrasjoner" fra skolens side og at jeg hadde meget bry med å berolige gemyttene. Etter fornyede demonstrasjoner våren 1944 tiltrådte jeg NS-lagets forslag om at rektor skulle innkalle foreldremøte. Han nektet. Vi forhandlet i Departementet hos ekspedisjonssjef Næss. Den senere utvikling av denne sak skrev jeg or i Telen, artikkelen ligger ved aktene.

Såvel lagfører Mikkkelborg som ekspedisjonssjef Næss vitnet at det var overhengende fare for at tyskerne ville arrestere lærere og edever (artianerne), og at min diplomatiske fremgangsmåte hindret dette. Mikkkelborg vitnet at tyskerne truet med å sende artianerne til Senheim. For å berolige dem stenge Departementet gymnasiet i 3 mdr. og suspenderte rektor med full løn, tilbød ham rektorat i Arendal, hvilket Næss bevitnet.

Det kom også frem meget annet som bekreftet at min intervensjon var helt nødvendig for å hindre en katastrofe, kfr. Solems kommentar: Rønnesaken i 1809 (sogneprest Rønne er i parentes bemerket min tip-tip-oldefar. Jeg tillot meg å vise til denne sak.)

Retten hopper i premissene over både ekspedisjonssjef Næss' og Mikkkelborgs forklaring og nevner kun rektor Line's. Line sa at han ikke hadde noen formening om hvorvidt det var fare på ferde for skolen fra tysk side. Han påstod først at det aldri hadde vært demonstrasjoner. Deretter innrømmet han på mitt direkte spørsmål å ha sagt: "De aner ikke hvor mange demonstrasjoner jeg har avverget". (Og han avla sin ed på begge disse motstridende utsagn).

ad post e, 1. Jeg fremholdt felles for rektor og presten at begge opførte seg som om de stod og viftet med røde kluter til en flokk vilde stuter, hvilket var uansvarlig når man hadde såvel SS-polititroper som SS-vaktbataljon liggende i byen. Presten visste vel ikke at han brakte sine soknebarn i livsfare, etc.

Jeg bad om å få presten forflyttet og byttet ut med en annen, mindre husvarm prest for å hindre en arrestasjon som ville sette vondt blod i byen. (Presten ble sittende krigen ut). Ang. rektor Wergeland og jeg så holdt disse politiske foredrag i Telemark, de var etterstrebt av SD. Da Wergeland hadde stor innflytelse, mente jeg at hans arrestasjon ville virke opprørende, hvorfor jeg anmodet om at han måtte fjernes fra Telemark.

Vitnet Mikkkelborg bekreftet dette, han sa at tyskerne også hadde vendt seg til ham i samme anledning, forøvrig hadde Wergeland allerede "lukt lunt", for han var allerede reist fra Telemark da jeg skrev mitt brev til Departementet.

Ang. presten fremlas i retten et beediget brev fra siste Ortskommandant som sier at jeg ved et tilfelle direkte hindret prestens arrestasjon. Erklæringen sier at jeg forøvrig hindret flere arrestasjoner og fikk 1 frigitt fanger. Erklæringen nevnes ikke i formildende retning i premissene.

ad post f. Premissene er helt anderledes enn de fakta som kom frem

i retten. Jeg forklarte at jeg 2 ganger hadde fått henvendelse fra SD. i Larvik om hvordan forholdene var ved fabrikkene i Notodden. Jeg svarte at de var gode. Hadde jeg ikke svart, ville vi fått besøk av SD. og disse besøk resulterte ofte i ubehageligheter.

Videre sa jeg at Folkeregistret 3 ganger hadde fått forespørsel fra SD. i Larvik om personalia, en gang vedrørende en tysk kontorsjef, en gang vedrørende en frontkjemper og en gang vedrørende "bilsakkyndige" Paulsen (om han var drikkfeldig). Da ingen annen kunne tysk, besvarte jeg forespørslene av samme grunn som foran.

Videre sa jeg at jeg fikk forespørsel fra SD. Drammen om der i distriktet var hokk såkorn, sættepøter, rekvisita, gjødning og hester til våronna 1944. Jeg lot sakkyndige svare og oversatte og videresendte disse svar. Hadde jeg ikke svaret ville vi f.eks. ved en ev. hesterekvisisjon eller gjødningfordeling kunnet risikere rekvisisjon resp. mindre tildeling på gr. av manglende svar.

Allt dette var pliktmessig rutinearbeide som ordfører. Nor ut over dette fremkom IKKE i retten. Tvertom vitnet Enerstad at da han ble arrestert av SD. Larvik hadde jeg gitt ham med et brev hvori jeg gikk god for ham hvis han kunne bli løslatt. Han vitnet at man i Larvik hadde sagt: "Pfui, Bergsvik", og revet brevet istykker. Dette tyder ikke på det samarbeide som premissene gir inntrykk av.

ad post g. Jeg forklarte: Jeg fikk, etter at prispolitifullmektig Tingstad uten mitt vitende var blitt arrestert som offiser, oppringning fra Oslo om jeg kunne gå god for ham og forlange ham tilbake. Jeg spurte om hvem jeg snakket med, men vedkommende ville ikke oppgi sitt navn. Alene dette gjorde meg forsiktig. Jeg svarte at jeg ikke kjente Tingstad, at jeg intet hadde med Prispolitiet å gjøre, at jeg visste at Fylkesføreren lenge ville ha ham fjernet fordi han mente at Tingstad fremmet svarthandel, jeg sa at en intervensjon fra min side ville være nytteløs og jeg anbefalte vedkommende å gå tjenesteveien gjennom Tingstads foresatte.

Jeg ga denne forklaring til politimester Martens få dager etter min arrestasjon og hverken han eller etterforskeren motsa meg den gang.

Jeg fikk først aftenen før rettsforhandlingen adgang til saksaktene og så for første gang at en fru Dybdahl skulle ha avlyttet samtalen og hva hun mener å ha hørt. Hun husket i retten kun at de ord jeg skulle ha sagt, hvem som ringte og hva vedkommende sa, hadde hun glemt. Hun gjorde seg 2 ganger skyldig i uetterretteligheter på spørsmål om hvem som hadde bedt henne å lytte. Retten finner det bevist at samtalen kom fra Politidepartementet. Jeg spurte hvorfor man da ikke tilkallte som vitne vedkommende som kunne bevitne dette.

Vitnet Mikkelborg forklarte at jeg hadde ringt til ham etter vedkommende samtale og hadde referert til ham det som jeg anfører foran. Han sa til meg at partiet ikke ville gå inn for Tingstad.

Ang. politimester i Notodden forklarte jeg at jeg helt siden 1941 til høsten 1943 måtte agere politimester, dette hadde jeg ikke tid til og ikke forstand på. Tyskerne opsøkte meg stadig i saker som vedkom politimesteren. At det høsten 1943 måtte bli en NS-politimester, anså jeg som gitt, alene av den grunn at Notodden av tyskerne ble kalt "Lille-London" og det måtte en kraft til for å hamle opp med alle de stadig opdukkende vansker.

ad post h. Jeg forklarte at jeg som ordfører måtte få stoppet kinstreiken som varte i over 3 år. Først av økonomiske grunner, desuten

fordi tyskerne betraktet streiken som rettet mot seg og stadig hang over meg med klager og trussler, folk som gikk i kinoen ble slått i gaten. Jeg ga Riisnæs skylden for streiken og vendte meg derfor ham med anmodning om å sende opp en mann som kunne bringe årsaken på det rene. Da denne mann, sammen med nuværende politibetjent Sverre Svendsen begynte å arrestere folk som hindret kinogangen, sendte jeg mannen ut av byen og beklaget meg over ham til Riisnæs.

Vitnet Mikkjelborg bekreftet at kinostreiken utviklet seg til å bli en overhengende fare og at han og jeg ved en anledning hindret inn-grep fra tysk side ved å "vifte" med hirden for å berolige tyskerne, uten at noe ble foretatt.

Generellt for alle foranstående punkter fremholdt jeg sterkt at jeg alltid måtte si og skrive det som jeg mente passet for vedkommende NS-instans' mentalitet. Uten dette ville jeg ikke ha oppnådd noe. Jeg fremholdt at jeg ble avsatt som ordfører høsten 1944 p.g. av ulydighet overfor partiet og at de eneste 4 "partirettssaker" i Telemark alle sammen var lagt an mot meg.

Videre at jeg alltid hadde handlet med Notoddens vel, ro og orden for øyet og at jeg i disse meget stridige år nødvendigvis måtte komme til å trøste noen på tærne for å hindre større ulykker. Kfr. artiklene i Telen og Teledølen til min 50 års dag skrevet av disse avisers daværende og nuværende redaktører. Artiklene ligger ved aktene.

ad III post a-b. Jeg bekreftet å ha overtatt nevnte saker, som alle straks ble levert tilbake. Jeg sa at jeg ikke ville betale før etter krigen, dette ble også anbefalt av politimester Lunnan og "fylkes-kretsfører" Halvor Tveiten, som overtok hovedparten av boet. Disse ble av samme byrett ikke tiltalt for dette.

ad: formildende omstendigheter. Effektive sådanne er ikke nevnt i premissene, skjønt det ved aktene ligger en mappe med korrespondance angående frigivelse av en lang rekke fanger, hvorav endel også ble løslatt etter mitt arbeide. Videre bekreftelse på at jeg i 1941 medvirket til å få omgjort fenrik Stadsklev's dødsdom til fengsel.

Vitnet Mikkjelborg bekreftet flere tilfeller - som for meg dels var gått i glemsboken-, f.eks. at jeg avverget unntakelsestilstand da det var senket tidsinnstilte sprenglegemer i alle byens benzintanker. Videre at jeg 2 ganger hadde forhindret portforbud. Mikkjelborg ble avbrutt da han ville fortelle om flere velgjerninger mot byen og befolkningen. Han fikk dog sagt at "det hadde ikke sett rart ut for Notodden hvis den ikke hadde hatt Bergsvik under krigen".

Jeg fremholdt at jeg som ulønnet formann i Norges Tekstilstyres råd hadde bevirket å få innført fra Tyskland ca. 15.000.000 kg tekstilråstoffer som holdt den norske tekstilindustri gående under krigen, deribl. 40.000 kg. bomull pr. måned som muliggjorde fiskeriene. Denne i høy grad landsgavnlige tjeneste burde etter min mening virke meget sterkt formildende, men er ikke nevnt i premissene.

Jeg fremholdt at jeg med et 6 cm. for kort ben, svak rygg og sterkt reumatisk ikke tålte de timelange "nattappeller" i leiren i Notodden eller marsjene gjennom byens gater snauklippet og barhodet når det øsregnet etc. Jeg ble først liggende i Notodden-leiren i 2 mdr., lå derpå 1 år på llebu sykehus (se attest fra dr. Frøshaug, vedlagt aktene). Jeg kan ennå kun vanskelig gå med begge ben bandasjert og er varig invalid.

Jeg kommer inn på dette fordi det i premissene står at mine formuesforhold er uklare. Det er dokumentert at min formue består av kr. 16.000 aksjer i Kunstsilkefabrikken (mitt livsverk) og kr. 5.000 aksjer i Notodden Bank. Kunstsilkefabrikkens aksjer stod ved min arrestasjon i 150-160 %, de er nu neppe salgbare, da bedriften er gått over på een manns hånd. Noen aksjer skal være solgt til 90 %. Formuen er derfor tilsammen ca. kr. 19.000. Kommunen har skatt tilgode for 1944 med ca. kr. 7.000 og har forrett til å inndra ca. kr. 6.000 som min hustru og jeg har fått av forsorgen.

Jeg er blitt dømt til å betale tilbake kr. 5.000 ordførergasje. Selv ved salg av aksjene blir da intet tilovers og jeg må fortsatt ligge forsorgen til byrde. Jeg fremholdt at jeg, som etter 4 års forarbeid fikk startet Kunstsilkefabrikken og var dens adm. direktør inntil min arrestasjon (mitt Styre måtte like etter gå av), måtte kunne anse min stilling sikret for livet. At jeg har tapt denne og intet kan vente å få fra den nye eier, vil si at jeg i gasje, pensjon og mulig enkepensjon har tapt mellom kr. 500.000 og 1 million. Summen er selvsagt helt fiktiv.

Da Erstatningsdirektoratet sitter på aksjene, søker jeg ikke om å få ettergitt nevnte kr. 5.000, men jeg ber om at mine økonomiske forhold i årene etter 1945 og i årene som kommer også må bli regnet til formildende omstendigheter.

Da jeg tiltrådte som ordfører hadde kommunen en gjeld på kr. 875.000 og da jeg sluttet hadde den (etter min etterfølgers regnskap) en nettoformue på kr. 3.750.000.

Jeg ønsker helst ingen gjenoptakelse av saken. Jeg søker om at straffetiden må bli satt ned fra 4 til 3 år, idet jeg da, etter vedtatt halv soning, skulle ha avtjent dommen med utstådt varetekt. Jeg håper at dette kan innvilges så meget mer som de 20 mdr. jeg har vært på frifot i virkeligheten kun har vært et sykeleie, jeg ble jo løslatt p.g. av sykdom.

Subsidiært tillater jeg meg å begjære fornyet behandling ved lagmannsrett.

Erbødigst

Arne Bergsvik.